

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MW ./ riksåklagaren ang. utvisning

(Hovrättens för Västra Sverige dom den 10 februari 2014 i mål nr B 1449-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att skyndsamt inkomma med svarsskrivelse. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag tillstyrker dock att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

MW åtalades och dömdes för stöld för att ha olovligen med tillägnelseuppsåt ha tagit varor till ett sammanlagt värde av 2 071 kr i en matbutik. Det tillgripna bestod av olika köttprodukter – kassler, karré, kotletter och högrev. Påföljden bestämdes till fängelse i en månad.

Åklagaren yrkade att MW, som är polsk medborgare, skulle utvisas ur riket enligt 8 kap. 8 § 1 utlänningslagen (2005:716) med förbud att på viss tid återvända.

MW bestred yrkandet om utvisning.

Tingsrätten beslutade att utvisa MW ur riket och förbjöd honom att återvända hit före den 13 januari 2019.

När det gäller utvisningsbeslutet anförde tingsrätten följande.

MW har två avsnitt i det svenska belastningsregistret. Han godkände den 24 oktober 2013 ett strafföreläggande avseende stöld med påföljden villkorlig dom och dömdes den 4 december 2013 för stöld till fängelse i en månad. /.../

MW har bestritt yrkandet om utvisning. Emellertid finns det med hänsyn till hans tidigare lagföringar och avsaknad av anknytning till Sverige en så uppenbar risk för fortsatt brottslighet här att han även som EU-medborgare bör utvisas. Tiden för återvändandeförbudet bör fastställas till fem år.

MW överklagade hovrättens dom och yrkade att hovrätten skulle upphäva beslutet om utvisning.

Hovrätten gjorde samma bedömning som tingsrätten och fastställde tingsrättens dom.

Överklagandet

MW har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen ska upphäva beslutet om utvisning.

MW har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Domstolarna har bortsett från att MW är EU-medborgare och det faktum att begränsningar i hans rätt till fri rörlighet endast får ske om hans beteende utgör ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. MW har gjort sig skyldig till flera brott på relativt kort tid och en viss återfallsrisk får i och för sig anses föreligga. Bedömningen att risken för brott är så uppenbar att han även som EU-medborgare bör utvisas är dock fel. MW har stulit mat för att kunna äta sig mätt. Detta kan inte anse utgöra ett så allvarligt hot mot samhället att utvisning bör ske.

MW har som skäl för prövningstillstånd anfört att hovrättens domslut grundas på ett grovt misstag genom att de brott han gjort sig skyldig till, trots att det inte funnits fara för annans liv eller hälsa eller ekonomisk vinning för honom själv, bedömts utgöra ett allvarligt hot mot samhället.

Grunderna för min inställning

Den rättsliga regleringen

Utlänningslagen

Enligt 8 kap. 8 § utlänningslagen (2005:716) får en utlänning utvisas om han eller hon döms för ett brott som kan leda till fängelse. Utlänningen får dock utvisas endast om han eller hon döms till svårare påföljd än böter och

- 1) om gärningen är av sådant slag och övriga omständigheter är sådana att det kan antas att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet, eller
- 2) om brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han eller hon inte bör få stanna kvar.

När det gäller risken för återfall i brott (p. 1) framgår av förarbetena till lagstiftningen att det i normalfallet bör krävas att en person tidigare är lagförd för brott för att risk för återfall ska anses föreligga. Undantagsvis nämns exempelvis yrkesmässig verksamhet som indikation på återfallsrisk i de fall tidigare lagförelse saknas. Däremot krävs det inte att den senare brottsligheten är av samma slag som den tidigare. Det är tillräckligt att omständigheterna tyder på en brottsbenägenhet i allmänhet. (Prop. 1993/94:159 s. 12 och 33.)

När det gäller utvisning på grund av brottets allvar (p. 2) anses som en allmän riktlinje gälla att brottet bör ha ett straffvärde om minst ett år för att kunna föranleda utvisning (prop. 1993/94:159 s. 13 f. och NJA 2001 s. 464).

När domstolen överväger om en utlänning bör utvisas enligt 8 kap. 8 § utlänningslagen ska den, enligt 8 kap. 11 § samma lag, ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället. Domstolen ska då särskilt beakta utlänningens levnadsomständigheter och familjeförhållanden samt längden av hans eller hennes vistelse i landet.

EU:s rörlighetsdirektiv

MW är medborgare i Polen och alltså unionsmedborgare. Detta innebär att bestämmelserna i utlänningslagen om utvisning ska tolkas så att tillämpningen blir förenlig med art. 27 i det s.k. rörlighetsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004).

Rörlighetsdirektivet behandlar EU-medborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. I fråga om begränsningar i rätten till inresa och uppehåll stadgas i art. 27 följande.

1. Med förbehåll för bestämmelserna i detta kapitel får medlemsstaterna begränsa den fria rörligheten för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar, oavsett medborgarskap, av hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa. Sådana hänsyn får inte åberopas för att tjäna ekonomiska hänsyn.

2. Åtgärder som vidtas med hänsyn till allmän ordning eller säkerhet skall överensstämja med proportionalitetsprincipen och uteslutande vara grundade på vederbörandes personliga beteende. Tidigare straffdomar skall inte i sig utgöra skäl för sådana åtgärder.

Den berörda personens personliga beteende måste utgöra ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. Motiveringar som inte beaktar omständigheterna i det enskilda fallet eller som tar allmänpreventiva hänsyn skall inte accepteras.

Enligt Högsta domstolens avgörande NJA 2009 s. 559, och däri redovisad praxis från EG-domstolen, ska bestämmelserna om utvisning i 8 kap. 8 § utlänningslagen tolkas mot bakgrund av angivna artiklar i rörlighetsdirektivet samt ska undantaget avseende allmän ordning och säkerhet tolkas restriktivt eftersom det utgör en avvikelse från den grundläggande principen om fri rörlighet för personer. Högsta domstolen uttalade vidare att rörlighetsdirektivet innebär hinder mot att i fråga om utvisning lägga till grund sådana allmänpreventiva synpunkter som kan leda till bedömningen att ett brott är av

den arten att en frihetsberövande påföljd är påkallad. I stället ska rätten göra en individualiserad bedömning av den föreliggande gärningen och gärningsmannens personliga beteende.

EG-domstolen har i tidigare praxis noterat att man med att den berörda personens personliga beteende utgör ”ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse” i art. 27 i rörlighetsdirektivet avsett något ”utöver den störning av ordningen i samhället som varje lagöverträdelse innebär” (se Ulf Bernitz och Anders Kjellgren, Europarättens grunder, 4 uppl., s. 330 samt EG-domstolens dom av den 27 april 2006 i mål C-441/02, p. 35 med hänvisningar).

Av art. 28.1 i rörlighetsdirektivet framgår att innan ett beslut om utvisning av hänsyn till allmän ordning och säkerhet fattas ska beaktas sådana faktorer som längden av personens uppehåll i riket, personens ålder, hälsotillstånd, familjesituation, ekonomiska situation, sociala och kulturella integrering i riket och banden till ursprungslandet.

Vid genomförandet av rörlighetsdirektivet i Sverige bedömdes att 8 kap. 8 § utlänningslagen var förenlig med art. 27 i rörlighetsdirektivet, varför några författningsändringar med anledning av art. 27.2 inte ansågs nödvändiga (prop. 2005/06:77 s. 77 f.).

Exempel från underrättspraxis på vad som kan betraktas som ett grundläggande samhällsintresse enligt art. 27 i rörlighetsdirektivet är användandet av betal- och kreditkort (RH 2007:14), äganderätten (se bl.a. RH 2011:70), ett narkotikafritt samhälle och att egendom som lämnas utan tillsyn ska vara fredad.

Återreseförbudets längd

Ett beslut om utvisning pga. brott ska innehålla ett återreseförbud för utlänningsen att återvända till Sverige. Förbudet kan gälla för viss tid eller utan tidsbegränsning (8 kap. 13 § utlänningslagen). Enligt förarbetena till bestämmelsen ska återreseförbudet som huvudregel tidsbegränsas; återreseförbud utan tidsbegränsning bör endast användas för särskilt allvarlig brottslighet. Kortare tid än två år bör som regel inte förekomma. Återfallsrisken och den dömdes samhällsfarlighet är de faktorer som framhålls i förarbetena som avgörande för tidsbestämningens omfattning (prop. 1979/80:96 s. 65 f. och s. 101).

Varaktigheten av förbudet måste också bestämmas så att tiden inte går ut kort efter det att den dömden frigets från verkställigheten av fängelsestraffet. Även den anknytning den dömden har till landet ska i vissa fall vägas in i bedömningen (prop. 1993/94:159 s. 25).

Enligt en av Borgeke m.fl. presenterad och av ett par hovrätter framtagen tabell bör återreseförbudets längd uppgå till fem år om straffvärdet är mindre än två års fängelse, till tio år om straffvärdet är två till fem års fängelse och till femton år om straffvärdet är mellan fem och åtta års fängelse. Om straffvärdet överstiger åtta års fängelse bör återreseförbudet inte tidsbegränsas (Martin Borgeke, Catharina Månsson och Georg Sterzel, Studier rörande påföljdspraxis m.m., 5 uppl., s. 1216). Det framhålls att även andra omständigheter än straffvärdet av brottsligheten kan spela en betydelsefull roll och att tabellen endast ska tjäna som utgångspunkt vid bedömningen.

I underrättspraxis förekommer det i vissa fall att återreseförbudets längd begränsas med hänvisning till att den dömda är EU- eller EES-medborgare samt till den grundläggande EU-rättsliga proportionalitetsprincipen (se bl.a. RH 2007:14, RH 2009:112, RH 2011:70, Göta hovrätts dom den 5 januari 2011 i mål B 3541-10 och Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 22 maj 2012 i mål B 961-12).

Min bedömning

MW är medborgare i Polen och sålunda EU-medborgare. Enligt yttrande från Migrationsverket har MW inte ansökt om uppehållstillstånd eller registrerat uppehållsrätt i Sverige. Enligt uppgift som han själv lämnat i polisförhör den 22 december 2013 hade han då vistats i Sverige i cirka fyra månader (förundersökningsprotokollet, tingsrättens aktbil. 8 s. 12). I polisförhör av den 27 december 2013 har han uppgett att han bor i trappuppgångar och att han inte har några bekanta i Sverige som han kan be om hjälp (aktbil. 8 s. 14). Enligt MWs egna uppgifter kom han till Sverige för att söka arbete. Han har dock inte fått något arbete här. Han saknar anknytning till Sverige.

Som framkommit ovan måste utvisningsfrågan avgöras med beaktande av dels bestämmelserna i utlänningslagen, dels EU:s rörlighetsdirektiv.

En förutsättning för att utvisa en EU-medborgare är, som anges i det föregående, att den berörda personens beteende utgör ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. Domstolen ska alltså göra en individualiserad bedömning av den föreliggande gärningen och gärningsmannens personliga beteende.

När det gäller gärningen i detta mål har MW själv uppgett att han tillgrepp varorna för att han var hungrig. Av förundersökningsprotokollet framgår att det tillgripna bestod av sju förpackningar kassler, sex förpackningar karré, åtta förpackningar kotlett och tre förpackningar högre (tingsrättens aktbil. 8 s. 1 f.). Av förhöret med MW vid tingsrätten framgår att han fyllde två kassar med köttprodukter och att han därefter lämnade butiken utan att betala för varorna. På fråga vid tingsrätten uppgav han att han inte har någonstans att bo och att han själv skulle äta upp köttet. Med hänsyn till att MW själv inte påstått att han

haft någonstans att tillaga och förvara den stora mängden köttprodukter synes det uppenbart att MW inte haft för avsikt att själv äta upp alla köttprodukterna. Mer sannolikt är att han haft för avsikt att så snart som möjligt överlåta i vart fall en del av köttprodukterna till någon annan.

Utöver här aktuell dom förekommer MW under två avsnitt i det svenska belastningsregistret. Han godkände ett strafföreläggande avseende villkorlig dom den 24 oktober 2013, för en stöld begången den 23 oktober 2013. Han dömdes därefter den 4 december 2013 till fängelse i en månad för en stöld begången den 14 november 2013, dvs. mindre än en månad efter den förra lagföringen. Den stölden var både förslagen och planerad; den skedde tillsammans och i samförstånd med två andra personer och med hjälp av jackor med påsydda lönnfickor. Här aktuellt brott är begånget den 22 december 2013, dvs. mindre än en månad efter den senaste lagföringen.

Under den korta tid MW har vistats i Sverige har han således lagförts tre gånger för stöld. I samtliga fall har det rört sig om butikstillgrepp. Med hänsyn till brottslighetens karaktär och till det faktum att MW helt saknar såväl anknytning till Sverige som bostad i landet och medel för sitt uppehälle är enligt min bedömning risken för att MW ska återfalla i likartad brottslighet här i landet påtaglig (jfr NJA 2006 s. 375 och NJA 2007 s. 533). Frågan är dock om hans personliga beteende också kan anses utgöra ett sådant verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse som krävs för utvisning.

Att skydda äganderätten är ett grundläggande samhällsintresse. En effektiv dagligvaruhandel förutsätter att varor kan lämnas förhållandevis obebakade. Att förhindra butiksstölder måste därför anses vara i hög grad angeläget för samhället. Det finns också ett starkt samhällsintresse av att förhindra handel med stulna varor. Upprepade stölder av nu aktuellt slag måste därför anses utgöra ett tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse (i första hand äganderätten) i den mening som avses i art. 27 rörlighetsdirektivet, vilket kan motivera en utvisning med stöd av nämnda artikel.

Även med beaktande av den restriktivitet som enligt rörlighetsdirektivet ska gälla för begränsning av unionsmedborgares rätt att förflytta sig mellan medlemsländerna, måste MWs personliga beteende enligt min bedömning anses utgöra ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. Utvisning av MW för att förhindra upprepade stölder kan inte anses strida mot den proportionalitetsprincip som framgår av rörlighetsdirektivet. Varken hans anknytning till Sverige, eller förhållandena i Polen hindrar att han utvisas.

Jag delar sålunda hovrättens bedömning och anser att hovrättens beslut om utvisning ska stå fast.

När det gäller återreseförbudets längd har jag inte någon annan uppfattning än hovrätten. Skäl att sätta ned återreseförbudets längd på grund av att MW är EU-medborgare finns enligt min uppfattning inte.

Prövningstillstånd

Prejudikatdispens

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Högsta domstolen har i NJA 2009 s. 559 uttalat att domstolen vid utvisning av EU-medborgare ska göra en individualiserad bedömning av den föreliggande gärningen och gärningsmannens personliga beteende. Praxis när det gäller utvisning av EU-medborgare är inte enhetlig även om utvisning till övervägande del synes beslutas om i fall som det aktuella. Tillräcklig vägledning när det gäller huruvida upprepade stölder ska anses vara ett tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse ges dock inte i Högsta domstolens avgörande NJA 2009 s. 559.

I flera domar har utvisning beslutats, se bl.a. Hovrättens över Skåne och Blekinge domar av den 22 maj 2012 i mål B 961-12, den 23 september 2013 i mål B 353-13 och den 11 december 2013 i mål B 379-13; Hovrättens för Västra Sverige domar den 27 mars 2012 i mål B 1984-12 och den 29 januari 2014 i mål B 1075-14; Svea hovrätts domar den 12 april 2011 i mål B 2561-11 och den 26 januari 2012 i mål B 10686-11 samt Göta hovrätts dom den 5 januari 2011 i mål B 3541-10. I några fall har yrkandet om utvisning ogillats, se bl.a. RH 2006:40, Göta hovrätts dom den 20 augusti 2012 i mål B 2059-12 och Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 18 oktober 2013 i mål B 2324-13.

Fråga om utvisning av EU-medborgare på grund av upprepade förmögenhetsbrott av mindre allvarligt slag, inte sällan butiksstölder, aktualiseras ofta under förundersökningar och i domstolsprocesser. En prövning av Högsta domstolen skulle därför vara av praktisk betydelse för såväl åklagarnas som domarnas operativa arbete.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar utvisningsfrågan.

Om Högsta domstolen vid en prövning skulle finna att hovrättens beslut om utvisning ska fastställas har Högsta domstolen därefter att ta ställning till återreseförbudets längd.

Som anges ovan har i underrättspraxis i några fall utvisningstiden satts ned med hänvisning till att fråga varit om en EU- eller EES-medborgare (se bl.a. RH 2007:14, RH 2009:112, RH 2011:70, Göta hovrätts dom den 5 januari 2011 i mål B 3541-10 och Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 22 maj 2012 i mål B 961-12). I flertalet fall synes dock hänsyn inte tas till att den utvisade är EU-medborgare vid bestämmande av återreseförbudets längd. Högsta domstolen har inte prövat denna fråga. De förarbetsuttalanden som finns är knappa och hänvisar till att samhällsfarlighet, risk för återfall och i viss mån anknytning till landet ska beaktas (jfr prop. 1979/80:96 s. 65 f. och s. 101 och prop. 1993/94:159 s. 25). Frågan om klargörande riktlinjer gällande hur utvisningstiden ska bestämmas diskuterades i samband med införande av nu gällande utlänningslag utan att regeringen ansåg det möjligt att lämna några ytterligare sådana (prop. 1993/94:159 s. 25).

Enligt min uppfattning vore det för en enhetlig rättstillämpning angeläget med av vägledande uttalanden av Högsta domstolen när det gäller hur återreseförbudets längd ska bestämmas och om hänsyn bör tas till att den utvisade är EU-medborgare (se även Borgeke m.fl., a.a. s. 1215 f. och Roberth Nordh, Blendow Lexnova Expertkommentar – Straffrätt, juli 2008).

Sammanfattningsvis tillstyrker jag prövningstillstånd.

Extraordinär dispens

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

MW har som skäl för prövningstillstånd anfört att hovrättens domslut grundas på grovt misstag genom att de brott han gjort sig skyldig till bedömts utgöra ett allvarligt hot mot samhället, trots att det inte funnits fara för annans liv eller hälsa eller ekonomisk vinning för honom själv.

Med ”grovt förbiseende eller grovt misstag” avses enligt förarbetena till bestämmelsen i 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken felaktigheter vid sakprövningen. Som exempel anges i motiven det speciella fallet att en för utgången i ett expropriationsmål avgörande räkneoperation blivit felaktig (a. prop. s. 91).

Vad MW anført innebär enligt min uppfattning inte att målets utgång i hovrätten uppenbarligen berott på grovt förbiseende eller grovt misstag. Jag anser därför att det inte finns några skäl att meddela extraordinär dispens.

Bevisuppgift

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm
Göteborgs åklagarkammare (AM-190297-13)